

PASSEJANT PEL TERME DE LES COVES DE VINROMÀ: COLL DE CATAPÍ (TOSSAL DE GALAPI), UNA PORTA A LES BATALLES DEL RIU COVES

El Coll de Catapí també anomenat en la toponímia popular Tossal de Galapí o Cavall, es un cim cònic d'una alçada considerable 521m.snm. Esta situat a les <Vaqueres> partida de les «Estalades» (<Talades>, Coves de Vinromà), es tracta del punt geodèsic anomenat «Cavall», hi molló de partició de els termes d'Alcalà de Xivert i Coves de Vinromà.

L'access es fa des de les Coves de Vinromà per la carretera d'Alcalá, desviantse pel camí de les Estalades i Vaqueres fins topar-se amb la Bassà de Cavalls, punt de trobada i encreuament amb l'assegador del Foguerals; Coordenades cim cònic, datumWGS84: latitud 40° 20' 37» N i longitud 0° 10' 48» E.

La cima es un mirador previligiat, des d'on s'albira una gran extensió de terreny tot montuos als seus voltants. Les vistes son fenomenals, abracen molts termes municipals de les comarques de la Plana Alta i el Maestrat Històric: les Coves de Vinromà, Salsadella, Torre Endomench, Vilanova d'Alcolea, Alcalá de Xivert, Torreblanca, Sarratella, Santa Magdalena de Polpís, i d'altres mes llunyans....D'accidents orogràfics non falten a l'extensa vista des de la Serra del Montsià fins al Desert de les Palmes....., i els pobles existents des d'Orpesa i Vilafamés fins a Alcanar i Freginals, i des de Torrenostra fins a Benassal, i moltes ermites.

Visite el lloc un diumenge de tardor de l'any 2004, amb companya del meu amic Eulogi Esteve Rodrigo, coneixedor com el que mes d'estos indrets, per haver-hi nascut i viscut en diversos massos de la partida les Vaqueres: mas de «Pare-Sant», «Vaquera de Dalt», «Tiritjá» i «Tiritjá hussà».

Als peus del coll de Catapí al vessant est es troba la bassa de Cavalls, un mallada ramadera de l'assegador dels Foguerals; posició datum WGS84: latitud 40° 20' 49» N i longitud 0° 10' 53» E.

En la pujada, la presència d'alguns fragments de metralla ens

fan esmentar el tema de la guerra civil 1936-39. Este article es un fragment de les conatelles i explicacions que en fa Eulogio, relatant alguns dels fets ocorreguts durant la guerra civil de 1936-39 en esta partida de «les Talades», amb un contingut sobre experiències personals e informació de primera ma sobre vivències viscudes pels familiars seus molt allegats.

Un camí nou i ample anomenat de «camí de Cavalls», este topònim ens fa tindre present un altre indret homònim de la Batalla de l'Ebre com es la «Serra de Cavalls».

Ens encaminem rectes cap el cim de 521 msnm., durant la pujada mes fragments de metralla ens van donant l'idea que estem al mitx de lo que va ser en un dia un camp de batalla, al arribar al cim veiem que la superfície a estat remoguda i aplanada, al haver passat una pala excavadora rebaixant el terreny un metre, deixant sense tocar, únicament el totem que corona el cim, amb un «Vertic Geodésic» col·locat per l'Institut Geogràfic.

Este cim va ser una posició molt rellevant en la batalla del riu Segarra-Coves-Sant Miquel, no queden restes d'infraestructura militar en la plataforma superior del cim, molt possiblement per les remocions,...Decidim envoltar el coronament per la malea, hi a les primeres malles en mitx de poleos, tés, timons, romers i palmitos cal dir que tot son plantes protegides i que no es s'han d'arrancar,...als pocs passos es podien albirar les restes de petites cabanes individuals i acordonaments de pedra,...restes d'arquitectura militar aptes per protegir el cos de la metralla yacent estirats a terra, també apareixen marques carbonatades sobre les roques, senyals rosacées que esgarrifen la pell, es tracta dels impactes de decenes d'obusos d'artilleria que varen ser regalats a les posicions del vertiç, donant fé dels fets ocorreguts les restes de metralla i les senyals d'impactes apinyats a cada dos metres amb inequívokes roques esmicolades i fetes a bossins amb un

